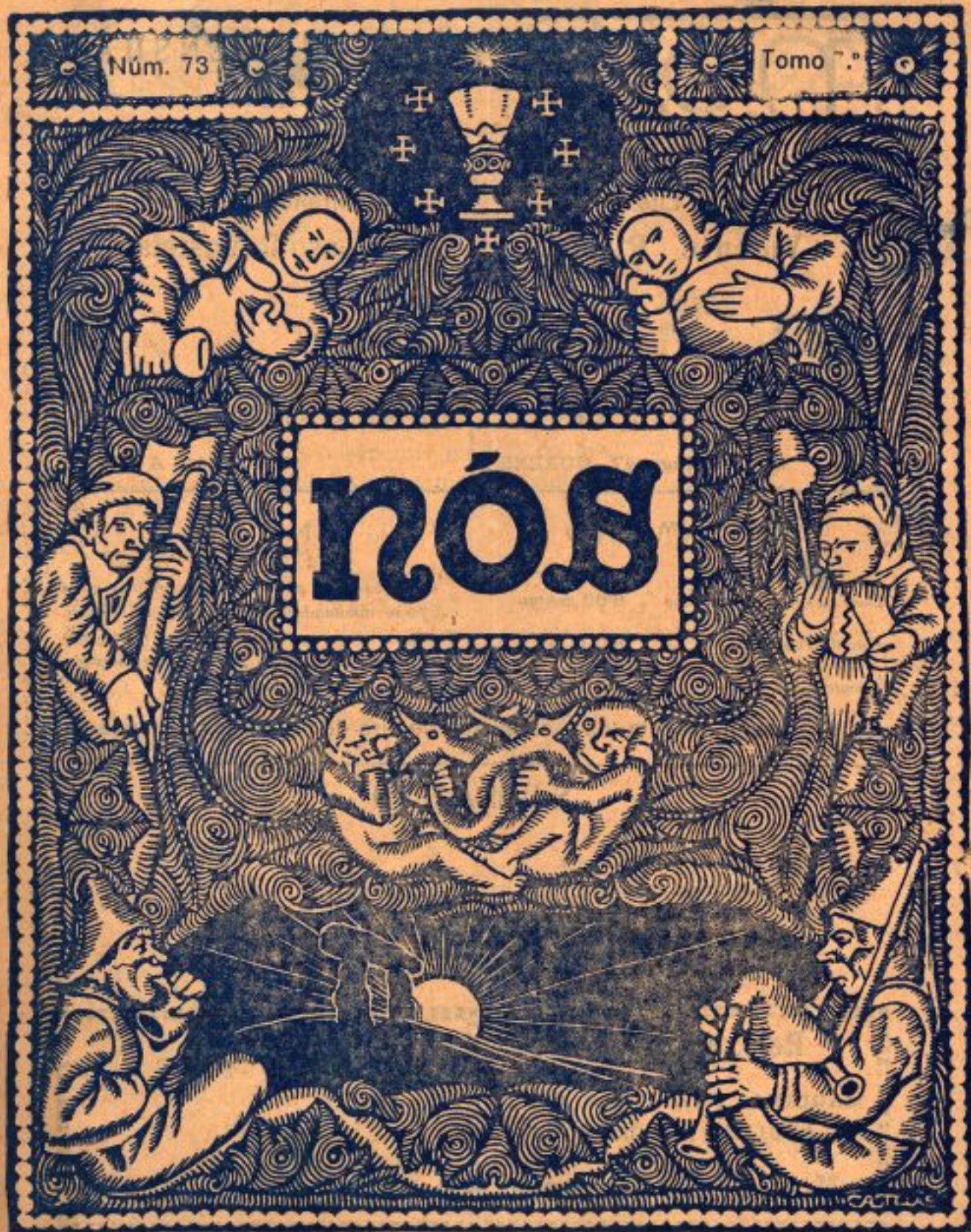

Núm. 73

Tomo 7.º

nóis

BOLETÍN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Administrador
ANXEL CASAL

DIRECCIÓN E REDACCIÓN:

Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:

Real, 36 1.º—A CRUÑA

ABONAMENTO

Doce números, na Península 6'00 pesetas.
Fora da Península 8'00 .
Número solto 0'70 .

NOTA

Este boletín non publicará mais orixinais qu'os que foran directamente solicitados pol-a Dirección. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidos, a non ser dos que por non iren rubrados, enténdense que son da Redacción.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

Noite, por E. BLANCO AMOR.
Encol da prosa galega, por A. LOUSADA DIÉGUEZ †.
Duas lendas, por CASTELAO.
Arquivo Filolóxico e Etnográfico de Galiza.
Os homes, os feitos as verbas, pol-a REDACCIÓN.

Reloxería ZENITH

MAQUINAS PARLANTES. DISCOS
AGULLAS e ACCESORIOS

M. CALVIÑO - Ourense

Vicente Risco

Abogado

Sto. Domingo, 47.2.º

Ourense

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XII

Ourense 15 de Xaneiro do 1930

Núm. 73

N O I T E

Abellas mouras da noite
zugan mel na frol da lua.
—Abellas meus labios son
pr'as froles da carne túa.—

No aceso lagar da noite
ferve d'ensonos o viño.
—Cóidame este amor borracho
que nos teus brazos aniño—

Mazaira de prata a noite
esfolatando luceiros.
—Cosechan maduros bicos
nosos labios seitureiros.—

Arden no xardín da noite
roseiras brancas d'estrelas.
—Arden na tua boca rosas
i-eu quero queimarme n'elas—

Na ría moura da noite
anclada a barca da lua.
—I-o meu amor navegante
anclada na carne túa.—

E. BLANCO AMOR

Buenos Aires, Santiago, 1929.

ENCOL DA PROSA GALEGA

por A. LOUSADA DIÉGUEZ

Antr'os inéditos do noso inesquecente compañeiro atopamos isto, que fora lido por el no Seminario d'Estudos Galegos e que, tanto por recoller todos os seus traballos canto pol-o grande valor intrínseco qu'iste ten dende moitos puntos de vista, damos hoxe aos nosos lectores. Lousada Diéguez fixo este traballo preocupado pol-o problema da formación en idioma galego, da lingua filosófica, e constitúe pra elo unha boa aportación.

Este traballo ten de escomenzare por unha espricación do traballo mesmo. O eixo d'esto qu-hoxe presento con todo agarimo ó Seminario d'Estudos galegos é un eixemplo, y-o eixemplo é unha tradución d-un escrito que ningunha cousa ten de preto con Galiza e co-as cousas galegas. Emporezo, abofellas coido, que pode acaer moi ben co-a finalidade d-esta moza, galeguísima e varil Sociedade. Direivos prome de que.

Xa é sabido qu-a lingua galega tan froitosa n-a súa literatura cancioneira, ten sido pouco traballada n-a prosa. Aínda facendo conta d-os escritos qu-en prosa galega téñense feito dende o século XIII ó cair do XV, traducións os mais d-eles coma os anacos atopados das Partidas do Rey Sábeo, de Crónicas, da Leyenda aurea e demais (1) e sendo outras mostras, testamentos, contratos, regras de Cofradías e Congregacións, o certo é qu-a prosa galega non tiña unha valoración quente de pensamento orixinal co-a emotividade percisa pra lle dar pulo a unha fala enriquecendo-a con palabras e xiros, ata chegar a ser tamen dona dos termos técnicos

que de cote andan na comunidade científica universal.

Non sei se serei moi afouto ó dicir que se ten escrito en prosa galega mais n-o pouco que vai de século qu-en toda á vida d-a nosa fala (1). Lembrarvos da revista «A Nosa Terra», do novo teatro en prosa tan xurdio co mestre Cotarelo, d-as publicacións de «Céltiga», das novelas, y-a mais da revista NÓS, onde tanto e tan ben se traballou.

Non hai quen non seipa qu-a parola musical, a literatura cancioneira vai sempre camiño adiante da prosa, e que esta da por feito un longo traballo da lingua y-é expresión d-unha cultura. Escadasí a fala galega dempois da súa vida poética e do lume cultural do século XII debería ter unha axetada prosa enxebre. Deixo ese estudo pr-os esbigoadores da historia da literatura galega. O conto é qu hoxe síntese un valeiro qu-é perciso encher.

Si é verdade a probeza da nosa fala no terreiro científico non se pode dicir qu-ela teña un orixe n-a probeza do pensamento. O pensamento ten moitas manifestacións, todas ou-

(1) Véxase ante-ontras as novas que dá o P. Atanasio López n-a páxina 30 dos seus Estudos crítico-históricos de Galicia.

(1) Non se pode esquecer A Tecedeira de Bonaval do inmortel López Ferreiro, novela-gaia de prosa galega publicada nos fins do século que pasou.

tas e d-un valor humán. O pensamento galego tense crarexado cón toda forza en manifestaciós artísticas, pois non somentes a filosofía y-a ciencia son concepciós do mundo e da vida, que tamén o son o arte dos escollidos y o arte do pobo.

O desenrolo da ciencia e da Filosofía é fillo de moitas circunstancias alleas que collen millor a uns pobos qu a outros e determinan n-eles un pensamento y-un xeito de traballo. Non foron moi amorosas esas circunstancias pr-o pobo galego. Na Edade Medea foron os conventos, foi Roma, foi o influxo dos seguidores árabes d Aristóteles, as escolas y-as Universidades os que deron movemento e intrínseco ás especulaciós científicas, e foi o latín ata moi medeada a Edade nova o instrumento lingua de que se valía a cultura. Xeográficamente Galiza estaba leixada, y-económicamente era un asentado cativo, pra unha actividade —qu-unque somelle para-doxa— supón requenzas a cito.

Por moito qu-un pobo s-afeizoe a unha cultura, si esta ha ser traballada n-unha fala allea seguindo os usos do tempo, como no caso do latín non é difícil decatarse do retraso qu-ha levar o desenvolvemento da fala propea. Viñeron logo pr-a lingua galega tempos de contrariedade no asoballamento que impuxo o castelán c-o poder político, e co-a faxida dos poderosos galegos aguillados pol-os praceres da cortesía en derredor dos Reises. Dend-entón acobexouse a nosa fala n-a homildanza das aldeas e dos probiños coma cousa cativa e de mal criados. Con todo, os groriosos Feijóo e Sarmiento souperon ver toda a forza de vitalidade que latexaba n-aquela fala esmorecida e no pobo dormiñento. Si aqueles dous grandes homes non viviran baixo o alentar do ermo universalismo do século XVIII, teríamos hoxe ben acimentada de novo a prosa galega.

E xa estamos postos de cara ó problema da vitalidade das línguas y o valor da súa diversidade diante do universalismo da cultura. Todos sabemos qu-é un fondo degaro de moitos homes o chegar á unidade da fala n-o mundo, e qu-a ciencia camiña a esa unidade c-o linguaxe matemático e c-o emprego das palabras técnicas, as mesmas pra

todal-as falas. ¿A que ven logo, diráse, o esforzo pra avivecer, y-anovar n-unha fala amortecida?

Dous erros fundamentaes, coído eu qu-hai n-a teoría universalista. O primeiro e tel-o linguaxe por un instrumento pra nos entender millor uns homes c-os outros, y-o derradeiro erro é apuar a importancia das falas no vocabulario, é decir nas palabras mesmas.

Unha lingua é diante nada un instrumento pra a-aución, é unha eispresión do pensamento c-unha finalidade, y-esto non do pensamento ispidido senon cheo de sentimento, como n-unha resposta afectiva ás chamadas do mundo exterior ou da conciencia propia. Dous homes poden falar n-a mesma lingua e non s-entender o un c-o outro n-os seus pensamentos, mais as súas palabras decote servirán pra que s-entendan en col d-os feitos e das cousas. Ningunha idea xunta ós homes tanto como a igualdade de sentimentos.

As palabras de por sí non fan tanto unha lingua —y-esto é ben craro— coma os xiros, as voltas, revoltas, froleos e misturas das palabras mesmas e dende logo a pronunciación, o xeito da fala, qu-é a ánima y-o arrecedor da lingua. Pol-o mesmo hay y-habará linguas mortas e linguas vivas.

E dempois d-esquirbir o que vai dito, n-un descanso leo periódicos e doume conta de que pra moitos espritos valeiros de sentimento, a realidade non ten sinificado en ningures, e somentes lles fan latexar, as palabras vacías, as ideas mortas, que nada dín ó curazón, brétemas qu-amortaxan o porvir.

Ningún pode dubidar qu-a ciencia é universal, y-é mais que probabel a unidade da cultura humán como un desexo, y-o longo com-un feito. Mais isto nada di pra que non se traballe a ciencia e se faga cultura con instrumentos humans, como son as linguas, que non serían humans senon tiveran a variedade das manifestaciós da psicoloxía do home, c-o seu difrente xeito de reaccionar diante do medeo, tral-as lembranzas y-alumendo pol-os degaros.

Un ideal é tanto mais ample, pra nós homes, canta mais quentura d-humanidade teña, quentura que da un sentimento, pois un ideal non é a idea-esquema, é a idea

viva, enfeitizada pol-a emoción. Eisi pode ser un ideal pequeno a idea de fraternidade e pode ser un ideal mais grande c-o mundo o lle dar un bico a un vello podre que prega unha esmola. Os ideaes non teñen medición, ou ideaes de forza viva ou son ideaes mortos.

Anovar a lingua galega será consecuencia d-unha necesidade si esta necesidade ten a súa nacementa n-un degaro de verdade, de ben, e de beleza, n-un degaro que mova o espírito car-o esforzo y-o sacrificio levando si é posibel a unha renacementa, que si é unha creación será a millor mostra do froito do sacrificio.

Como Pascal a xuventude galega d-hoxe pode dicir ós homes d-esprito doente: Non nos preguntades pol-as novas razóns. Non hay razóns frías pr-o sentimento, as labradas do corazón teñen as súas razóns tamén, mais van alcendidas por un fogo qu-has leva tan de presa que non da tempo a un parrafeio, pois todo lle cumpre pra a-aución.

Canta cativeza leva en si a codia do pensar! Hai moita xente que non se decata que se pode remedar o pensamento con palabras y-estar ás portas do espírito fora do seu agarrimo.

Namentras os aires da Nosa Terra nos traían n-o seu zoar unha armonía c-o falar dos homes que sementan o pan e recollen o sangue da terra. Namentras as lembranzas das nosas nais teñan o queixume do falar galego, namentras as vountades sintan o forte desexo dun mais alá, non se pode dudar da necesidade da renacementa galega.

Deixei de ler os periódicos, e sigo camiño adiante.

Fai pouco tempo, escribía Vicente Risco —un dos bós— sobre da superioridade das linguas virxes en comparanza das linguas traballadas. Mais esto somentes é comprensibel pra aqueles que se decaten do que hay de feitizo, de enerxía emocional acobexada nas falas do pobo. Y-eu quero que lembredes eiquí o «Elogio de la paraula» do grande Johan Maragall.

Tamén se ve eisi a dificultade do traballo escrito na prosa onde pra aviecer a palabra falla a musicalidade do verso y-é perciso azoroñar por antr-a fala pra fuxir de todo

o qu-está ermo e buído. Mais toda a dificultade do traballar unha fala, un escrito, vese ben pagado pol-o que ten de creación, de rexurdimento do espírito que s-acogula de enerxía humán, pra espallar axiña os froitos ben madurados do pensamento ou com-as polas ben cheas de sangue do albre bicados pol-o sol da primaveira comenzan a agromar.

A prosa galega é certo que tropeza moitas veces co-a cativeza do seu vocabulario. Isto é aínda tendo un tesouro n-as nosas mans e ben preto de nós. Témol-o tesouro do pobo que non s-aproveita cantodebíamos.

O feito indiscutibel eo qu-a fala galega é enxebremente labrega, y-as mais das palabras nosas son de labranza e de todo o que n-as aldeas hai, e n-os eidos, n-as touzas, n-as fragas ou n-os montes. Mais isto é un feito n-a historia de total-as falas. As palabras desenvólvense e collen sinificados novos de moitas maneiras. Na súa nacementa as mais das raíces de palabras tiñan unha sinificación *abstracta* (1) o latin avis, castelán ave e grego OLOYOS queren dicir, algunha cousa que voa e como este centos de eixemplos. Foi despois cando adquiriron os termos sinificación *concreta* d-hoxe. Pro donde collen as palabras a súa mais grande riqueza é n-as metáforas. A calquer palabra por ben labrega e ben enxebre qu-ela sexa podese lle dar un outo sinificado e levala d-aldea á cidade, d-unha corredoira á bioloxía, d-unha ruada á filosofía. O termo *insar* qu-os labregos empregan pra sinificar com-as raíces de certos albres s-estenden a cito e todo axiña, ou como certas herbas s-espallan n-un terreo, é unha palabra que tamén pode sinificar o espallamento d-unha idea. E como en castelán se fala do *campo* ou terreo d-unha cencia podemos dicir en galego o terreo da Física ou do Análisis. Coido que non cumpla amórear mais eixemplos, y-este termo *amórear* eixemplos é un eixemplo mais.

Son moitas as persoas, sinxelíñas dos miolos, com-os picariños, pra non lles cha-

(1) Max Müller: The Science of thought - Londres, 1887, cap. VIII - Referencia ó estado léxico do linguae y-as teorías do Max Müller en Mercier: Logique: Chap. II, 53.

mar parvas, que xuzgan da nobreza e da crianza da nova fala pol-as parolas aldeans qu-emprega e pol-os labregos qu-a sosteñen. Coma si todol-os días esas xentes *bien* non puxeran n-os seus beizos malas parolas moitas veces de orixen non tan limpo, nin tan humán com as parolas que cheiran a xesta y-o vento mareiro. Labonda de labercadas.

A fala galega ten dereito como todas as línguas a facer colleita n-o linguaxe técnico fillo o mais d'él das línguas crásicas adoando as parolas ó seu mesmo xeito. Ningunha fala se chama probe por facer tal achego.

Onde s'ergue a mais grande dificultade é ó decatación de que moitos levados por unha costume y unha influencia pol-o d-ago-ra inevitabel remoen o seu pensamento con verbas casteláns qu-os libros y o insiño sementaron y afondaron, y ata a feitura do falar leixase pouco a pouco do aire galego. Todos temos visto como s'enfouza a prosa galega empregando a oito o verbo haber en tempos compostos d-un xeito que non admite a gramática galega. E moitas veces fanno os que falando en castelán, empregan as formas galegas, cando n-os mesmos defectos do seu falar castelán teñen unha boa guía.

De conseguinte ningunha cousa millor pra aviver a nosa feiticira fala que o estudo da fala labrega, y o estudo da gramática galega. I os que remexen n-a historia de Galiza poden dar o mais grande amparo ó rexurdimento da língoa, traballando n-o vo-

cabulario da prosa galega da Edade Medea fonte e deloiro ó mesmo tempo da nosa literatura.

Facer traducións ó galego de cousas qu-o merezan coido qu-é tamén abranguer riquezas e domear a fala adoando a diversidade dos pensamentos e d-as cuestións mais alleas.

O eixemplo qu-agora vos poño diante é unha tradución ó galego d-un artigo de crítica filosófica. Non é a primeira vés qu-o galego achégase os eidos da Filosofía e da ciencia. Johan Viqueira, meu colega do Instituto da Cruña co-a forte cultura ten traballado n-ese camiño. Meu outro colega que foi do Instituto d'Ousense Johan Aznar fixo saír en *Nós* a súa tradución do tratado *Quod nihil scitur* do filósofo de Tuy Francisco Sánchez c-un estudo fermoso en col do autor. Tamén nos artigos do Castelaio non fan falla as loubanzas—sobr'o arte novo atopanse traducións d-anacos de Plaón e d-estéticos d-hoxe. Cuasementes non hai n-a dita revista *Nós* artigos do benemérito Risco en qu-a língua galega non s-estenda por novos y-outos terreos. I-eisí Otero Pedraio, y o Cuevillas n-a Historea, y-outros que fan alumear á esperanza.

O escrito que vos dou é tirado da Revista da Filosofía neo-scolastica de Milano e n-el o mestre Proff Lodovico Necchi baixo os nomes de Spazio e tempo fai unha ben intrasante ollada das teorías do Einstein, que ganaron en fondo intrínseco dende qu os periodistas deixaron en acougo o grande centífico alemán.

E S P A Z O . E T E M P O

Ehí temos un eido n-o que se traballou a mais fonda revolta. Pol-as especulacións filosóficas dende Descartes a Kant e de Kant ós nosos días, e baixo o influxo do esbigoar fisiolóxico e psicolóxico, o problema do espazo e do tempo collera unha cara ben determinada e ben coñecida pr-os estudos. De súpeto interven un feito novo de fundamentale importancia. Pol os traballos dos físicos e dos matemáticos Fitz Gerald,

Loventz, Minkowski, e por riba de todo do Alberte Einstein, os termos da cuestión foron trocados, y-a matadura foi levada do tarreo especulativo e físico-fisiolóxico ás rexións outar e ben difíceis da matemática superior. É ben fátile decatarse d-este mudamento, ó camiñar pol-a mais nova filosofía. Esquecese agora, ou topan pequena acolleita as loitas antr-os seguidores y-os negadores das conclusións da Estética tras-

cendentale kantian; y-aínda de rifa de cote antr-os nativistas y-os empiristas en col do orixen das representacións espaciaes e temporais non aparecen mais que poucas marcas: o intrínseco dos estudosos volven todo car-as teorías einsteinianas.

Non é iste o lugar d-espor as tales teorías—cousa ben longa e difíce... «A cuestión que nos interesa diante da teoría da relatividade é a que mira ás súas relacións co-a filosofía—Teñen as novas do Einstein que tan profundamente fíren as ideas das mais das xentes sob-o espazo y-o tempo un valore filosófico? Ou debense ter por valeiras astraccións matemáticas sen ningunha relación co-a realidade? Os pareceres dos estudosos aínda están enfouizados: as tesis mais alleas, sosteñense co-a mesma forza, y-ende por iso non é fátile o arranxo. Parécenos qu-o problema ten de sere posto distinguindo diantes nada as posicións das diferentes direccións filosóficas.

Pr-os idealistas Einstein persenta un xuridio tropezo. D unha banda co-a relativización dos concetos de tempo, e d-espazo, feito con datos enxebremente científicos, parécelles que recollen novos materiais pr'a crítica radical e da ciencia qu-o idealismo promove e fai sua. Mais pol-a outra banda com-esquecer qu-a teoría da relatividade, precisamente porqu-arrinca dos feitos experimentais, a esperencia de Fizeau, de Michelson e Morley, de Majorana, non pode fuxir da valoración qu-o idealismo fai, diante os métodos y-a esperencia científicos? Os idealistas tópanse ó cabo cara iste chamante dilema: ou acoller e valorizar filosóficamente as esperencias devanditas, en conta as secuencias que d-elas foron tiradas y-entón vai de seu ó esquecemento da crítica da ciencia e dos métodos experimentais—ou negare todo valor á aquilas esperencias, facendo forza n-a ollada idealista sobre da ciencia e da esperencia científica en xeral, e n-iste caso é preciso conformarse a ver esfumegarse a autoridade qu-a teoría einsteiniana somellaba tragar pra unha concepción relativista do universo, e logo indirectamente do idealismo.

Pol-o dito non é milagre que n-a valoración da teoría einsteiniana os idealistas tópen-

se antr-eles desviados e devididos. Namentres o Bonucci (1) o Caor (2) e n-o seu propeo aviscar o Alliotto saúdan n-a teoría da relatividade unha feiticeira confirmación das teorías idealistas que ven do tarreo da ciencia por todo tempo traballado pol-o asolutismo, Ugo Spirito (3) estránase moito d-iste afervamento que xuzga adiantado e sinxelo, advirtindo ós colegas teñan ollo pois «a ciencia interprétase idealisticamente somentes canto que se nega». Nós facendo astracción d-ista premisa idealista, non podemos decir que vai mal o Spirito cando asegura, que n-a teoría do Einstein somentes a codia é relativista, sendo o cerne craramente realista. I-é o feito, pois o contínuo espazo-tempo do Minkowski, os campos gravitacionais, as d-ecuacións do Einstein, queren verdadeiramente repersentar a realidade como é, a unha veira do embercello que nasce da maneira como a realidade aparece pra nós. A teoría da relatividade é somentes n-a aparencia unha teoría relativista; ela verdadeiramente está car-ó asoluto. Certamente podemos coller as palabras d-un autor o Alliotto—qu-aínda s-erforza en tirar da teoría mesma consecuencias d-un verdadeiro senso relativista. «O postulado realista está pois verdadeiramente no fondo do pensamento do Einstein porque a súa teoría pretende donar unha formulación das leis do mundo en si mesmo. Ningún cicais ollou ó asoluto mais de cote qu-o teórico da relatividade no seu esforzo pra libertar a nosa visión do mundo de todo o que n-ela está engarrado á nosa perspectiva humana». (4)

Mais si é abrouxante a posición do idealismo diante do Einstein, tamén é pouco leda a da teoría kantian da idealidade transcendental do tempo e do espazo—o espazo y-o tempo kantian «son relativos e asolutos

(1) A. Bonucci: La teoria di Einstein nel suo significato idealistico - Rivista trimestrale di studi filosofici e religiosi. 3.º trim. 1920.

(2) Caor: The general principle of relativity in its philosophic and historical aspect. London, 1920.

(3) Ugo Spirito: Le interpretazioni idealistiche delle teorie di Einstein. Giornale critico della filosofia italiana-Glugno 1921.

(4) Antonio Alliotto: La teoria di Einstein e le mutavoli prospettive del mondo - 1922.

a unha. Relativos no que penduran da nosa feitura mental; absolutos no que son formas a priori das nosas sensacións. N'este senso o espazo (euclídeo) e o tempo eíquíderon unha volta pra sempre (1). Agora Einstein co-as súas terribels fórmulas matemáticas escorrenta istas formas a priori: o espazo y-o tempo veñen relativos pr'o aviscador seu, relativos ó punto de referimento. O qu'ali hay d-asoluto é un deseguido espazo-tempo que non acertamos a nos representar e que de ningún xeito pode ser unha forma a priori das nosas sensacións.

Queda agora por ver cal ha ser o xuízo en col da teoría da relatividade dos que defendemos un dixerar realista do mundo. Non hay mais que pensar no valore qu-as nosas representacións espaciaes e temporaes teñen n-unha semellante ollada, pra se decatar do que intresa asentar as relacións da nosa teoría c-os vellos e comúns concetos. Pra non nos enganar temos que decrarar axiña qu-a relativización dos concetos d-espazo e tempo n-a teoría d-Einstein é feita ela toda enriba da necesidade que s-atopa de ter un punto de referimento pra facer unha medida calquer. Como pr'o espazo (e pr'o tempo) falla un punto de referimento asoluto (corpo n-o asosego asoluto, transmisión súpeta de señas) lévase d-ehí qu-os concetos de movemento y-asosego, de simultaneidade, d-antecedencia ou consecuencia temporaes, veñan a sere relativizados matematicamente. Mais ista relativización matemática ten ela mesma un valore philosophico? Pra dar unha resposta afirmativa hay qu-abesullare com-un mecanicista enxebre. Agora, que non ademitindo mais qu'elementos materiaes e movemento de lugar, débese chegar ás consecuencias ditas pol-o Einstein. No caso, dende logo, qu-as aparencias dos Michelson e Morley sexan verdadeiramente concluintes e se podían desfazer as dúbidas en col do Augusto Righi (2).

Mais a conceción mecánica do mundo é ista. Non se pode deixar do mundo a *quali-*

dade pra considerare sementes a *quantidade* de se non por un artificio. A matemática emprega a treu o artificio e tén qu-empregalo, pois a *qualidade* non é mensurable de seu, y-é un emprego lexítimo xa qu-é útil con tal que se decate dos seus lindeiros. Cando saile d-istes lindeiros e quere se levar o tirado dos cálculos matemáticos a outros tarreos traducíndos, por eixemplo en concetos philosophicos fanse teorías que dan un pequenimento do universo elvado e insosteníbel. Como ben alvirte o P. Gianfranceschi «O movimento d'un corpo non é... o topar o corpo en posición deseguida diferentes, mais é unha certa maneira de sere do corpo ou unha súa qualidade ou un seu estado. O sucesivo coller posicións diferentes é un efecto d-aquel estado». (1) Non podemos decatarnos do movemento (locale) dun corpo, mais que pol-o seu efecto ou cambeamento da súa posición «mais o conceto de movemento en si mesmo, é outro do conceto do efecto devandito».

E xa Morus respondialle a Descartes: «si eu estou sentado en acougo y-outro corre camiño leixándose de min y-esmorece de faterna, il é quen se move y-eu son quen apouso» (2). E así é como n-este caso, pra valuare fixamente o feito d'un sucesivo alonxarse antre dous ouxetos (o individuo que corre y-o que apouso) hay que ter conta dos fenómenos (senso d-ampeo etc.) que non canxan n-as fórmulas matemáticas espresantes das relacións locais dos dous corpos. Pr-a matemática é indifrente parar n-o movemento dun d-iles ou d-o outro, mais non é o mesmo pros que queiran ter unha ollada philosophica, qu-é dicir completa do fenómeno.

A teoría da relatividade é logo—pechando c-o P. Gianfranceschi—«relativa ás condicións en que nos topamos y-á necesidade que temos de nos servir dos fenómenos luminosos y-en xeral dos fenómenos electromagnéticos en todas as medicións que fagamos». Pra un aviscador que non tivera a

(1) C. Cerf: *Pour l'intelligence de la relativité* - Berna philosophique (Juill-Aout) 1922.

(2) Luigi Carlo Massimi: *Le opere di un fisico italiano* Thao Wulf. *Einstein's Relativitätstheorie*.

(1) Giuseppe Gianfranceschi: *La teoria delle relatività*.

(2) H. Morus: *Scripta philosophica*: 1679, t. II, pg. 248. Descartes: *Principes*, II, 29 - Citata de Bergson: *Durée et simultanéité* Paris 1922, pg. 37.

dita necesidade, pra o aviscador Alfa, a relatividade einstenian non eisistiria.

A maneira como o tal oservador vira y-o tempo qu'il medira, terían de sere cada un o movimento y-o tempo asoluto.

A ollada do Einstein, xustamente por sere relativa non pode ter un valor no tarreo filosófico.

A philosophía no estudo da realidade ha facer conta de todo o donado, e non pode torar o elemento qualitativo do mundo—dende logo, por eixemplo na oservación interiore. A *qualidade* non é unha valeira aparencia que deba ser interpretada en fun-

ción de movementos locaes entendidos de calquera xeito; ela mesma é un elemento irreductibel do mundo. Eis porque as teorías do Einstein—que representan as derradeiras consecuencias do mecanismo—non teñen pra nós unha valoración filosófica. Son astraciós matemáticas, cicais feiticieras, útiles y-agudas, mais d'iso non podemos agardar un afondamento no noso coñecemento filosófico.

Dott. Prof. Lodovico Necchi
Ord. di Biologia nell'Università cattolica
1922

NOTA:

Dempois de lido ó artigo do Prof. Necchi cumpría faguer algunhas advertencias sobre das ideas n-el espostas. Non era isto pra pouco e non é agora a ocasión mais con todo quero deixar dito qu-a parola idealismo ten n-a historea da Filosofia un complexo sinificado. Unha cousa é o idealismo crásico de Platón, outra o idealismo crítico de Kant, y-o idealismo transcendente de Hegel. O Idealismo novo do que se fala diante da teoría de Einstein non é ningún d-eles, anque pode ser neto do idealismo crítico de Kant. O idealismo novo fillo do agnosticismo positivista y-o mesmo tempo nemigo d-el, que naceu pra separalo, ten moitos nomes nos derradeiros anos como filosofía da continxencia, filosofía da imanencia, pra-

matismo e demais, alcumes qu-encubriendo moitas difrenzas todos encerran a criteca do valore da ciencia, y-asentan a suxetividade do coñecemento escontra a oxetividade.

O Idealismo novo é unha doutrina filosófica relativista, mais o relativismo d-Einstein non é unha doutrina filosófica, é mais ben un método y-unha técnica pra traballar as ciencias fisecas co renovamento da matemática, e si o pensamento d Einstein é algo en filosofía é todo o contrario do relativismo filosófico, terá de ser un pensamento asolutista e realista.

A separación da idea de *quantidade*—o suxeto a medición, material da física e da matemática—da idea de *qualidade*, acrra moito o pranteamento d-estes problemas dos que por non causarvos non digo mais agora.

D U A S L E N D A S

por CASTELAO.

NA rectoral de Asados non había medo ós ladróns. Alí nin tan siquiera oubeaban os cans. O cura, con sona de probe e creto de santo, vivía ó amparo de Deus.

Unha noite de inverno bateron fortemente na porta da rectoral. Eran dous homes vestidos ó xeito montañés. O cura brincou do leito e preguntou dend'a fiestra:

— Quén vai?

— Somos dous forasteiros, señor, e queremos que veña confesar á unha muller que vai morrer esta noite.

O pegoreiro de almas non quixo saber máis e n'un decir amén puxo a sotana e saíu pol-a porta. Os forasteiros agardaban no camiño.

— Imos alá, logo. Hai moito qué andar?

— Non, señor. A muller está no adro, agardando por vostede. Ela quêr que se lle poñan todol-os sacramentos denantes de morrer.

O cura, que era un santo, non quixo sospeitar nada ruín, e deixouse levar pol-a súa boa fé. Alí no adro, nas escaleiras do cruceiro, había un bulto de muller, confirmando as verbas dos forasteiros.

O cura achegouse á ela paseniñamente e descubreu a faciana d'unha muller fermosa que choraba...

Qué pasou? Non se sabe. O segredo de confesión tapou a boca do cura. Sábese que o cura de Asados dend'aquela noite xa non foi home.

Ó día seguinte apareceu removida a terra n'un curruncho do adro da eirexa, coma se alí soterraran un difunto n'aquela noite. O señor cura mandou poñer unha cruz enriba da terra e todo finou.

Recollida de boca d'unha vella na feligresía de Asados (Rianxo).

HABÍA en Castrelos un ferreiro que deixara decorrel-os días da súa mocidade sen decatarse de que había mulleres no mundo, i-en chegando á vello doulle por se namorar tolamente d'unha rapaza nova moi cobizada por todol-os mozos da feligresía. O ferreiro era rico e logrou facerse dono da mellor xoia de Castrelos; mais os mozos, xuramentados, lograron acedarlle a vida.

O vello namorado clavou as fiestras da casa, pechou a muller dentro e nin con eso logrou durmir un sono acougado, porque nas noites de ruada os mozos enchían o vento de cantigas de *mal dizer* e o sangue do vello virábase solimán.

A muller do ferreiro era moi devota e á forza de bágoas logrou licencia para ir á misa todol-os días. A casa estaba á carón do adro, e a porta sul da eirexa daba dereitiño á porta da ferrería, de xeito que o ferreiro podía traballar ollando á súa muller na misa. Con todo e nin con eso a coitada tiña paz na casa de Deus, pois os ollos do seu dono feriana de lonxe con dúbidas noxentas.

Unha mañanciña chegou pol-a porta da ferrería unha vella lúrpia, tida por meiga en todo Castrelos e nos seus arredores, e solerminamente deitou nos ouvidos do ferreiro estas verbas pezoñentas:

—Por moitas voltas que lle deas, ti morrerás axiña e a túa muller casará... casará c'un rapaz que sei eu...

N'aquel intre a probe casada, de xoellos na eirexa, pedíalle pacencia á Santa María. O vello ferreiro fitouna e sinteu que se lle subía á cabeza un ramo de sangue. Endoudecido pol-os ciumes colleu un ferro e meteuno no lume... Os folgos da ferrería traballaron de firme e o ferro púxose decontado d'un roxo irtido, lumioso... Entón o ferreiro colleu o ferro candente i-encamiñouse á eirexa, disposto á desfacer, diante de Deus mesmo, a fermosura da sua muller.

E Deus, o bô Creador de todo, non quixo que o ferreiro desfixése unha das suas mellores obras, e cand'o ferreiro, cego de ciumes, ia entrar na eirexa, tapouse a porta súpetamente c'unha parede de pedra.

O miragre foi sonado n'aquel tempo e aínda hoxe a porta sul da eirexa de Castrelos aparece tapada.

Recollida de boca d'un vello na feligresía de Castrelos (Vigo).

Arquivo Filolóxico e Etnográfico de Galiza

RESPOSTAS A UN CUESTIONARIO

FOLK-LORE DA ALDEIA DE CANEDA, CONCELLO DE MONFORTE DE LEMOS

A TERRA.—Pertencen ao pobo de Caneda os montes das Lamelas, Castelo-Miño, o Marouzo, as Borreas, Picamillo e outros de menos importancia.

Regan a terra os ríos da Silva, que nace na serra das Lamelas e verte no Cabe, catro kilómetros antes de Monforte, cos seus afluentes de Carralcoba, Barreiro, as Lagas, e a regata de Sequeiro.

Penedos grandes non hai mais que a Pena larga de Picamillo.

Dos camiños, hai o que dende Monforte vai dereito a Vilachá, pasando por Malbarón, Santa Mariña, Caneda, Vilamarín e Rozabales. Hai outros menos longos, que sómentes sirven pra xuntar as leiras, os *barreiros* e as aldeas. (1)

Ademais do pobo de Caneda, alcóntanse as aldeas de Santa Mariña, Bascós, Chabaga (onde hai un famoso castro arredondado e rematado en croa), Penela, Vilamarín, etc.

Eiquí non hai casas isoladas, pois todos os veciños viven nos barreiros de Fontes, Campelo, Airexa, Bau, a Fonte, Outeiro, o Sobrado e a Pousa.

Hai moitas leiras, porque a propiedade está moi dividida; citaremos as principais agrupacións de parcelas: a Agra, Cotorelo, Pidreira, Laguaceiros, etc.

De todos estes sitios cóntanse algunhas cousas:

Que por esta terra hai moitos tesouros.

Que hai unha *cadea d'ouro* que saí da

Fonte Albar e vai parar a un pequeno monte chamado Castro. (1)

Que na Pena Larga hai debaixo unha gran riqueza.

Do pequeno monte do Castro, conta a xente qu'era *iglesia dos mouros*. Enséñanme unha pequena parte alta cuberta d'areas e dícime que era o *campanario*, e verdadeiramente, pol-a forma que ten, parécese moito. Un pouco mais abaixo enséñanme o *atrio*, e dentro do monte dín que está a *Igrexia*, e sempre acaban dicindo:

—S'eu fora millonario, había de desfacer o monte que me había de poñer cuberto d'ouro.

Andando a xente cavando n-unha viña que hai na falda d'iste monte, foi encontrada poucos anos hai unha cousa brillante que tiña a forma d'un prisma d'uns catro centímetros d'alto por tres d'ancha e no medio viase unha imaxe d'ouro. Foi vista por moita xente, e no mesmo día o que a atopou volveuna perder na viña onde apareceu. Isto non é conto, que foi certo.

A XENTE.—A xente d'ista aldeia como das antes citadas é d'altor mediano, mais ben pequena que alta, pol-a causa de qu'os galegos levan os fillos ao traballo aínda ben non empezan a falar. (2)

A constitución da xente é mais ben forte que enfermiza, anque hai de todo com'en todos lados.

A pel d'estos habitantes é de natureza branca, mais o qu'a vexa na edá adulta, é negra com'a terra que pisan. Os ollos hai-

(1) É o primeiro exemplo que recollamos en qu'o haber un tesouro colle a figura d'unha cadea, en lugar da *trabe* ou *tesa* que s'adolta, e da qual ven ser unha variante.

(2) Está ben estesa esta opinión. Temos ouvido apór o seren baixas as mulleres da aldeia, ao costume de cargaren pesos na cabeza dende pequenas.

(1) Pol-o contexto vese que *barreiro* significa all o que n-outros lados se chama *lugar* ou *barrio*; é un diminutivo de *barrio*.

nos de todos os colores, pero o que mais domina é o azul y-o roxo. (1) O pelo é negro y-é castaño.

Os nomes mais frecuentes son os de Manolo, José, Antonio, nos homes; Carmen e María nas mulleres. Os apelidos que mais s'encontran son Rodríguez, López, Díaz.

ALCUÑAS. Garabanzo, Xastre, Xabón, Pallón, Fandiñas, Carabés, Patuno, Carballeira, Marallo, Moucho, Grilo, Pera, Pelado, etc.

A orixen d'estas alcuñas non se sabe, porque é tan antigo com'as casas; namais se supón d'algúns como a casa do xastre, de qu'antes había un xastre famoso; Carballeiras, porqu'está metida n-unha devesa de Carballos. (2)

OS MOUROS. — Dos mouros cóntase que estiveron por istes montes e que deixaron moitas riquezas e tesouros, por mais que hasta agora non apareceu ningún.

OS FRANCESES. — Dos franceses contan moitas cousas: qu'eran mui criminales, salvaxes, bárbaros, etc. Que viñan, entraban nas casas e cometían todal-as barbaridades que se poden maxinar, levaban todal-as cousas que eran de comer, sobre todo ovos, que maltrataban á xente d'unha maneira increíble, as roupas qu'as tiraban aos pozos, etc.

OS LADRÓS. — Conta a xente qu'antes había moitos que se xuntaban en cuadrillas baixo a dirección d'un xefe, e que no pobo mesmo de Caneda fixeron moitos roubos. Os veciños que tocaban as campanas, como sinal, e qu'enseguida se xuntaba o pobo inteiro, qu'andaban a golpes y-a tiros hasta

qu'escapaban os ladrós, e que se pillaban algúns atábano ón álbore y-alí paus, golpes; patadas, etc... e se non quedaba morto, viña a guardia civil e iban morrer ás cárceles, e pol-o visto solo roubaban ao que tiña.

IDIOMA. — Fálase o galego *chapurrado*, por influencia do castelán.

Este galego falado arredor de Monforte é diferente do falado n-outros sitios, distínguese pol-o acento e n-algunhas palabras; por eixemplo, en Caneda dícese *despois*, e no Cebreiro dín *dempois*; eiquí dín *gado* y-alí *gando*, etc.

Antre outras expresións: «xuro a palla dos nabos».

REFRÁS:

Marzo, marzán,
á noite cara de lobo
y-á mañá cara de cán.

DITOS, CÁNTIGAS, BRINCADEIRAS:

A Castilla van os homes,
A Castilla por ganar;
A Castilla queda aquí
S'iles queren traballar.

Manuel, cagamel,
Y as abellas c... pr'el
A gata c... nata
Y-o Manuel todo lapa.

Cando o río corra arriba,
Y-os carballos dean uvas,
Han ser bós os homes
Das barbas rubias.

Marrao blanco sal ó campo;
Marrao negro, non ch'ai medo.

Marraiceiro, putañeiro,
com'as tripas d'un carneiro,
mal lavadas, mal cocidas,
sáleche a m... pol-as enxivas.

(1) Roxo debe querer indicar eiquí o castaño escuro. Sabido é que roxo, no falar da xente, non é o bermello; adoita-se chamar roxo ao que ten o cabelo louro; ao bermello, especialmente tratándose do corpo humano, e mais aínda da cor da pel, adoitan chamarlle *rubio*.

(2) Temos falado n-outros números d'esta revista do referente á herenza das alcuñas nas familias ou castimontas, ou seña de pais a fillos, que é o modo de tñense convertido moitos d'íles en apelidos. Eiquí temos outro caso tamén frecuente de herdamento da alcuña pol-o sitio ond'un habita, no caso do xastre. Coñecemos casos en varios lugares de Galiza: un tendeiro é coñecido c'un alcume; morre, ou traspasa a tenda, e outro, un estrano, ven ocupar a tenda qu'el deixou: o tendeiro novo, herda o alcume do antigo, e sigue sendo coñecido por el. Unha muller está casada c'un home coñecido por un alcume; morre o home, e a muller volva casar: o marido novo herda o alcume do primeiro.

ADEVIÑANZAS:

*Millares de hermanos
rubios como yo
le damos la vida
al que nos creó.

(O trigo)

Entre duas penas feroces (?)
Sale un home dando voces;
lo oirás, pero nono verás.

(O p...)

Entre pan e pino,
nace un muchacho (?)
nin morto, nin vivo,
nin femia, nin macho.

(O ovo)

Quen é aquíl piquiniño, que sempre andando e sempre andando, e non sale do mesmo sitio?

(O reló da parede)

CONTOS DAS BRUXAS. — Unha vez viña un rapaz da *pretensión* (1) era de noite, e no camiño viu que viñan detrás dúas fías de mulleres con cada unha vela encendida. Parouse ón lado hasta que pasaron as mulleres e viu qu'a que viña detrás era coxa, e foi e quitoulle a vela. As mulleres seguiron camiño, y-o rapaz, todo encazurrado, marchouse por outro, pensando que sería aquilo. Pasou a noite e pr'o outro día foise xunto ao cura e contoulle o que lle pasara, y-o cura díxolle que aquela mesma noite que collese un bastón e que se fose poñer ao mesmo sitio, que á mesma hora habían de volver por alí e que lle dese a vela á coxa, despois co pau, que fixese un círculo e no medio unha cruz, pois aquelas mulleres eran bruxas, y-han tratar de te despedazar e comerte.

O rapaz fixo o que lle mandou o abade. As bruxas viñeron á mesma hora; o mozo

entregoulle a vela á coxa, e despois deron a volta e rodeárono, pero como tiña a cruz, non lle puideron facer nada. (1)

CONTOS DE LOBOS. — Unha vez andaba un pastor cas cabras no monte; veu o lobo colleulle a millor cabra do rabaño. Púxose de rodillas a rezarlle o responso ao San Antonio. Como chovía, tiña unha saca na cabeza. Despois sacou a saca da cabeza e volveu rezar o responso, y-ao acabar, o lobo deixou a cabra, e o pastor dixo:

— Válgate Dios o Santo, qu'eres ben caprichoso!

O lobo deu a volta e volveu coller a cabra e marchou co-ela. (2)

CONTOS DE LADRÓS. — Cont'a xente qu'unha vez viñeron os ladrós pra roubar ao veciño mais rico de Caneda. Eran sobre as dez da noite, y-estando rezando o rosario, petaron na porta, y-ao abrir, entraron hast'a cucuña. Dan o alto; entón uns empezaron a berrar pol-os veciños, encanto qu'os outros empezaron a pelea pra defensa. Un veciño foi ás campanas, como tiñan acordado d'antes, xuntouse o pobo inteiro, y-os ladrós empezaron a fuga. Sin embargo, todos non puderon escapar, y-os que pillaron, prendéronos a uns castiñeiros qu'había cerca. Despois viron qu'eran dos mais amigos do veciño. Veu a guardia civil e levounos presos, y-algún morreu na cárcede a causa dos golpes qu'os veciños lle deran.

CONTOS DE XASTRES. — Unha vez era un xastre e foi coser ónha casa e d'almorzo

(1) Hai dúas observacións importantes que facer en este conto: 1.ª A confusión ou contaminación da ronda das bruxas co-a Hoste, Compañía ou Procesión das Animas. Eiquí, as bruxas van en procesión coas velas, com'as almas en pena.

2.ª Eiquí aludese, com'en moitas lendas europeas, á antropofagia das bruxas. Nas lendas non sómentes se lles apón o comer carne dos vivos, senón tamén dos mortos, que desenterran nos camposantos. Compárese coa lenda oriental dos ghouls, que se manteñen da carne dos mortos xa podreceda, coma se pode ver en varios contos das *Mit e Unha Noites*.

Apurei eiquí tamén o círculo máxico co-a cruz atravesada ou inscrita, formada por dúas diagonais, do que se fala adoito en varios grimorios.

Tamén é digno de nota a substitución da vela á coxa coxa coma moitas mours encantadas dos castros; o coxo adoita ter un significado máxico, de máxica preta; lembrese o diño coxo de tantas lendas, restitución que se fai sen dúbida pra que ela non veña buscar, collendo desprevedido ao rapaz.

3.ª É corrente en Galiza a creenza de qu'o responso a S. Antonio foi abandonar a presa ao lobo e mais ao raposo. Eiquí a primeira vez non resaltou, por se ter esquecido o pastor de descubri-la cabeza.

(1) Significa ir pretendendo ás mozas, ir ond'a noiva.

díronlle un ovo. O xastre dicía e cantaba: «un ovo, un ovo é» e dáballo moi pouco á agulla. Os amos qu'ouvíron esto, dixeron: «hai que darlle ó xastre dous ovos, pois cose pouco». Ó día seguinte díronlle dous, y-o xastre cantaba apurando un pouco mais a agulla: «dous ovos, dous ovos, son». Os amos qu'ouvíron esto, acordaron darlle tres. Veir o outro día e danlle tres ovos. O xastre

moi contento, cantaba apurando todo o que podía: «tres ovos, tres ovos son, anda, agulla, date són». Despois todol-os días lle daban tres ovos ao almorzo.

XESÚS RODRÍGUEZ

Aluno do Maxisterio.

(A seguir).

OS HOMES, OS FEITOS AS VERBAS

OTERO PEDRAYO NA ACADEMIA GALEGA.

O día 9 de Nadal tivo lugar na Cruña, no Salón do Circo d'Artesáns, o solene acto da recepción do noso ilustre e benquerido compañeiro Ramón Otero Pedrayo, na Real Academia Galega.

Presideu o da Corporación, Eladio Rodríguez González, e coel tiñan posto no estrado os Académicos de número Sres. Lugoís Freire, Pérez Barreiro, Estrada Catoira, Carré Aldao, Castillo e o noso Director Vicente Risco, encargado de responder ao discurso do recensionario. O salón estaba cheo d'un distinto e escolleito público, aatr'o que figuraban moitos Académicos correspondentes, personalidades da inteileitua-lidade e da boa sociedade cruñesa. Foron desñados pra acompañar ao estrado ao novo Académico, os numerarios Sres. Lugoís e Carré.

Otero Pedrayo non pudo dar lectura senón a algúis anacos escolleitos do seu volumoso e intresantismo discurso, no que fai un cumprido estudo, fortemente documentado do movemento romántico en Galiza, que desenrola arredor das tres figuras destacantes de Pastor Díaz, Eduardo Pondal e Rosalía Castro, cuia obra coñece ben a fondo. O discurso d'Otero Pedrayo non é somentes a obra d'un erudito, senón d'un pensador e d'un artista; non é somentes un traballo d'história literaria, senón tamen d'história das ideas, con fonda comprensión do seu significado histórico e eterno. N il aséntanse craras deficiénciós e afirmanzas en col da entrana do Romantismo e das suas orixes, da diferenza antr'a y-alma clásica e a y-alma romántica, do sentimento da paisaxe e da terra, da saudade, do atlantismo, e

d'outros moitos problemas que hai tempo an 'an antre nós suxetos a porfía, e que hoxe non queremos eiqul desflorar, ata qu'o discurso se pubrique e os galegos que pensan ou sinten inquedanzas, poidan coñecer directamente a sua doutrina, que n-un resumo coma iste poderíamos dar desfigurada. Porque non é cousa pasaxeira, e de momento, o traballo académico d'Otero Pedrayo, senon de duranza e que ha ter influencia no pensamento galego.

Na resposta de Vicente Risco faise un estudo sintético e breve, anque cumprido, da personalidade centífeca e literaria, tan rica e polimorfa do novo Académico e da sua obra.

O acto resultou ben solene e lucido.

Ao outro día ousequiaron a Otero e a Risco c'un almorzo intemo no Kiosko Alfonso, moitos académicos e algúis amigos, escritores e colaboradores da Editorial NOS.

DO MUNDO CÉLTICO

OS GORSEDD DO ANO 1929.

DA revista *An Oaled*, de Carhaix (Cornouaille), tiramol a reseña das mais importantes festas célticas que se tiveron n-iste vrau. O NÓS, atento a todas as manifestaciós de fraternidade racial, gábase de poder ofercer aos seus lectores novas un pouco de'alladas en col de tan importante asunto. Pol-o que se refire á Armórica, moi logo imos ter a honra d'emprinciarmol-a publicazón das notas de viaxe do noso benquerido director artístico Castelaio, que nos vai ofercer a descuberta da vida intema d'aquela terra irmá. Agora, imos ao de hoxe.

ARMÓRICA, GORSEDD DE HUELGOAT,
18-19 Agosto.

COMA tiñamos anunciado, celebrouse en Huelgoat (Hante-Cornouaille) a gran xuntanza e festa druídica do Colexio da Bretaña. Foi orgaizada pol-o gran Druída-delegado Taldir Jalfreunou, o Druída Charles Le Braz e o Ovato Celestino Menguy, d'acordo co-as autoridades e a comisión de Festas de Huelgoat.

O día 18 houbo á mañá, no Teatro da Natureza do Huelgoat, un campeonato de loitas bretonas, anunciadas pol-os tocadores de *binion* de Carhaix, o gran León e Le Goff. Loitaron Pierre Corvez, de Kermarzin, Lois Guingamp, de Goas-Haleg, Jean Corvez, Le Meun, de Plougras, Ricard, de Gourin, e Salaün, de Kertanguy. Ao serán, no mesmo Teatro, un concerto céltico, con cantos, bailes e música, ao que asistiron unhas seis mil persoas. Os nenos da escola de Huelgoat, vestidos con traxes da antiga Bretaña, cantaron o *Sao Breiz-Izel*; despois cantaron os Sres. Cueff, de Pont-Aven, M. Leonick Le Boucher, Mlle. Le Fléouter, M. Gourvil, M. Le Bonniec; os danzantes de Scrignac beilaron o *jabadao* e o *passe-pied*; representouse o monólogo cómico *Yand ar paotr mad*, e unha peza en dous actos: *Bilez hag e vestr*. Despois bailouse na praza do pobo e o Marqués de la Moussaye deu prêmios aos millores beilares. Á noite tiveron a sesión privada dos bardos: *Gorsedel Kuz*.

O día 19, á mañá, houbo unha misa pol os bardos difuntos, con sermón do cura decano M. Falc'hon. Despois, os bardos marcharon en procesión ao lugar da cerimonia, cos seus vestidos: brancos os Drúidas, azúes os Bardos, e verdes os Ovatos.

Chegados ao bosque, Taldir, coroado do verxeban simbólico, rubiu á pedra do Fado en compañía do Druída Ab Alor (M. Leon Le Berre) que levaba o *cornu*, e de Telen Aour (M. de la Guichardière) que levaba a *espada do Rei Artur*. Ab Alor soou o *cornu* aos catro ventos, e faláron Taldir, Ab Alor e Loeiz Herrien, o Druída-censor. Logo Telen Aour sacou meia espada da vaiña, e fixo a pregunta de ritual.

—Hai paz?

Responden o Colexio a unha:

—Sí, hai paz!

Logo deron a investidura aos novos membros: o druída Talhouarn (M. Luis Beranger), Evnik-ar-C'hoat (M. Eugène Le Roux), Pabor Kerne (M. Leonick Le Boucher), Eostik Kerne (M. Auguste Solu), M. M. Pierre Le Sauze, Yann Givern, Eugène Wesander e Moffat-Pender.

O delegado do País de Gales, Prof. Wi-

lliam Harris, trouxo entón a metade da espada partida, e Taldir axuntouna, aseguñ o rito á outra metade, en simbolización da unión da Raza Celta, atándoas c'unha fita das coores célticas.

Houbo despois cantos, e por fin, o reparto do verxeban, símbolo da paz.

Despois houbo un xantar de mais de cen cubertos, con asistencia das delegazós e representantes, onde se falou a prol da Bretaña e da súa lingua.

A revista NÓS aderiuse á gran festa armoricán co seguinte mensaxe, endereitado a Taldir:

«Queredes levar, no nome d'un agrupamento d'escriitores, d'artistas e d'historiadores, que traballan por erguel-a y-alma d'unha ponla do antigo Tronco Céltico, unha verba d'amizade fraternal e d'admirazón sinceira pra aqueles que saben tan ditosamente conservar as vellas tradizós da Bretaña. Recibide os votos mais ardentes pol o triunfo da Armórica e pol-a unión espiritual da Raza Celta».

OUTRAS XUNTANZAS.

O 20 d'Agosto, a da Sociedade Anónima Armórica, en Carhaix que veu de publicar a súa primeira edición bretona.

Do 1 ao 5 de Setembro, o Congreso da sociedade bretonista católica *Bleun Brug*, en Douarnenez.

Do 4 ao 9 do mesmo mes, o Congreso da *Unión Rexionalista Bretona*, en Henneboet, con asistencia de 150 congresistas.

EN CORNUBIA.

Do 27 d'Agosto ao 2 de Setembro, en Camborne, houbo un campeonato de loita entre bretós e córnicos, no que istos saíron vencedores. Houbo co gallo d'esta festa de sport, un concerto céltico e unha cerimonia druídica no outeiro de Karn-Bré, onde faláron o Gran Bardo de Cornwall, Gwas Mikeal (Henry Jenner), o Porta-Espada Henderson, os bretós Taldir e Cotonnec, e o galés Rhys Phillips.

EN ESCOCIA

Do 23 ao 30 de Setembro tívose en Glasgow o *Congreso Pancéltico de 1929*, orgaizado por *An Comunn Gaeddelach*, con representación de todol-os pobos célticos, esente Cornwall, Bretaña... e Galiza.

Fixéronse as seguintes confrenzas: *Orixinalidade das Terras Outas (Highlands)* por G. Calder.—*Resume da historia das*

revolució irlandesa, por Miles Dillon.—*A vida do letrado en Gales*, por Saunders Lewis.—*O Deus que morre na literatura galesa*, por Mario Williams.—*Sobrevivencias da lenda céltica na literatura popular da illa de Man*, por Mona Douglass.—*O estado presente das linguas célticas*, por Ryan, irlandés, Hartwell Jones, galés, e Mac Leod, escocés.—*Irlanda e Gales, suas diferenzas*, por W. F. Butler.—*Sobre o estudo dos cantos populares en Gales*, por E. T. Davies.—*A nosa música*, por K. Mac Leod.—*O artesán celta*, por H. Munro.—*Olladas sobre o porvir dos pescantís*, por J. Mac Kenzien.

Houbo concertos e unha esposición de libros célticos.

LIBROS

PELERINAXES, por RAMÓN OTERO PEDRAYO, Cruña, NÓS, 1929.

XA se ten falado ben d'iste libro, un dos de mais éxito de crítica dos que leva publicado a Editorial NÓS. Relazón d'unha viaxe da pé, feita dende Ourense ao San Andrés de Teixido, escrita por un dos qu'a fixeron, Ramón Otero, e prologada e ilustrada por outro, Vicente Risco, ten coma di moi ben A. Villar Ponte, o mérito enorme e primario de nos tirar d'unha vez da Galiza un pouco convencional d'outros libros, e de nos levar por terras das que case se non ten escrito no aspecto integral, e d'abrir camiños novos pra coñecencia verdadeira da nosa Terra. *Pelerinaxes* é un libro a un tempo centífico e literario, no que se manifesta nos mais varios aspectos a complexa personalidade do seu autor, e que ao mesmo tempo que relata con eixemplar fidelidade todo o visto e o acontecido nos oito días, a'gus d'iles de penoso camiñar baixo d'unha chuvia cruel e fora de tempo, espállase a pantesía nas comparacións, nas evocacións e na viveza extraordinaria do estilo, de cote animado e cinguido á impresión.

Estudo perfecto e saturado da ciencia, en col da paisaxe, da fisionomía xeográfica das terras percorridas, da paisaxe humana, seus modos de vida, sua aparencia, seu trato, sua psicoloxía, en íntima dependencia da terra. Apreciación crítica de moitos aspectos da vida correntes, d'asuntos d'economía e de goberno. Relato novelesco dos episodios reais de cada xornada. Humorismo das dificultades, dos tropezos e dos episodios grotescos. Canto triunfal do sosego e do xantar das pousas feitas con sorte. D'iste

xeito, todos poden tirar proveito da lectura de *Pelerinaxes*.

Ousérvese que n-esta, coma n-outras obras d'Otero Pedrayo, hai sempre, anqu'il non queira, unha crítica aguda, por veces amarga, de moitos aspectos do vivir galego. E mais emporiso, fica sempre no fondo unha gran fé no porvir, no presente e no pasado de Galiza—non sabemos por que a fé hase referir de cote ao futuro—un grande alento pra vivir en galego. A Terra nosa trunfa sempre nas obras do noso compañeiro, atal e como é, o que ten de bó e co que poide ter de ruín. Sempre hai n-il, a pesar de todo, un optimismo verdadeiro que non é o optimismo pesimista de tantos idealistas descamiñados—porque hai un optimismo pesimista ao que compre tirarlle a carauta calquera día.

NEMANCOS, por GONZALO LÓPEZ ABENTE, Cruña, NÓS, 1929.

UN novo libro de versos do gran poeta que é Gonzalo López Abente. Debémolo dicir asina, sen atenuante. Temos dito tamén moitas veces que López Abente é o que se chama un poeta clásico, e hoxe que tanto se quer volver ao culto dos valores clásicos, compre pór atención na obra do poeta de Muxía, clásico na forma e moito mais aínda no son especial propio dos seus poemas. Moitos d'iles son poemas descriptivos mais é un descripcionismo ao modo clásico: paisaxes compostos con representazóns abstractas ou con metáforas; dixeráanse paisaxes en escultura, e non en coor, con acentuazón da liña e simplificación máisima, e mais a evocazón é perfecta. Ausencia completa de barroquismo. Nas novelas de Gonzalo López Abente, hai barroquismo d'abondo, e ademais unha moi sensibilidade. Nada d'iso nos seus poemas, simples e ispidos com'os de Pondal, a quen tanto o teñen comparado, e haberá que comparalo total-as veces, pois o acento pondaliano é visíbele—por decilo d'algún xeito—nos versos de López Abente, versos de bronce, con certa dureza que non é defeuto nen moito menos, senón que é unha das suas virtudes. Verso viril e serio, forte e sonoro, que do de Pondal, ademais do acento, a perspectiva, o fondo sen fondo que deixa adiviñar atrás. É un clasicismo, se vos fixades, moi novo, moi de liñas dereitas com'as da arquitectura moderna.

Outros poemas son d'un fondo suxetivismo—lirismo sobrio—d'unha vaguedade qu'anda perto da poesía pura.

En *Nemancos*, despois dos sonetos escritos e puramente líricos, filosóficos moi-

tas veces de *D'Outono*, volve o lirismo mais libre e vario de formas de *Alento da Rasa*. Aínda os poemas puramente de sentimento e de lembranza d'iste libro d'agora, son poemas da veiramar, escritos e sentidos a carón do Atlántico imenso, cheo de tristura e saudade céltiga, e que prenderon no seu ritmo algo da mûseca solemne do mar.

LEVIANA

Antonio Ferro é un dos novos de Portugal. Ramón Gómez de la Serna ponlle por isto un prólogo gabancioso e amical: «Ferro da la sensación de que está enterado de todo...» Valery-Larbaud di n-unha carta a Delteil: «Antonio Ferro, qui est le chef de l'avantgarde littéraire du Portugal...» Ten Ferro ata once libros publicados, é un xornalista d'unha enorme actividade, que traballa no *Diário de Notícias* de Lisboa, e fai reportaxes e inquéritos sensacionais. O seu libro *Viagem à Volta das Ditaduras* (1927), qu'acadou moita sona, é feito d'esta sorte de traballos. En *Leviana*, despois do prólogo de Gómez de la Serna, pon o propio Antonio Ferro un *Estudo crítico*, onde, asegún a moda de moitos novos e modernos, estudase a si mesmo, estuda o estado actual da literatura portuguesa—ao seu xeito, crar'está—e estuda o istante actual da literatura universal, ou seña da francesa, porque pra moitos portugueses sigue non habendo no mundo mais que París: Ben. Alí se non citan mais qu'autores franceses. E logo ven o libro, tamén inteiramente ao gosto francés, digo parisién. Todo artificialidade sensual. E sexual. A *Leviana* é—co seu innegábele e inocente salvaxismo—unha Venus de boudoir. O libro todo, unha enfiada de metáforas de refinado e sutil inxenio. Arte nova. Retórica. E afrodísia.

EL ANÁLISIS QUÍMICO ROENTGEN ESPECTROGRÁFICO, por J. VÁZQUEZ GARRIGA, Santiago, 1929.

O autor estuda a aplicazón da espectrografía Roentgen—mais importante qu'a espectrografía ordinaria na sua aplicazón á análise química, posto que permitiu a descuberta de catro novos elementos—á análise mineral. Estuda os aparatos Roentgen, os tubos dos raios X, a sua fiseca, os métodos espectrográficos, a sistematización dos espectros Roentgen, a análise mineral por iste método. O traballo ven ilustrado con numerosos esquemas e duas fotografías d'espectros.

O ouxeto do traballo, resume dos estudos do Sr. Vázquez Garriga nos laboratorios do Instituto de Fiseco-Química da Universidade de Freiburg in Brissgau, do Instituto de Radioloxía, e no laboratorio particular do gran fiseco holandés Dr. Scemann, é a aplicazón do método espectrográfico-Roentgen a análise mineral, dand'o punto de vista geoquímico. Damos o parabén ao autor.

RESEÑA HISTÓRICO DESCRIPTIVA DE LA PARROQUIA DE VILLAR DE ORTELLE Y SU COMARCA, por Don RAMÓN CASTRO LÓPEZ, Monforte, 1929.

Don Ramón Castro López, párroco de Vilar d'Ortelle, en Lemos, é investigador das antiguidades d'aquela terra, danos n-iste libro o resume d'algús dos seus traballos arqueolóxicos e etnográficos, cheos de datos intresantísimos. Fai unha reseña cumprida da parroquia, dando situazón topográfica, a Eirexa parroquial, Capelas e Ermidas, Casa reitoral, Autos de visita, e logo entra na parte prehistórica, falando das Cavernas, os Castros e as Leendas dos Castros. Trai logo un Catálogo dos Castros de Monforte de Lemos, que comprende 61 d'istes moimentos prehistóricos, agrupados nos distritos de Monforte, Pantón, Sober, Saviñao e Bóveda. Pasa logo a tratar das mámoas, os ríos de Monforte, Recordos monásticos, difrentes Santuarios, Supersticións e curiosidades antigas. Da moitos detalles folklóricos, algús non recollidos aínda, e por elo de gran valor. O labor de D. Ramón Castro López é dino de gabanza e d'imitanza. Se cada freguesía rural de Galiza tivera unha monografía feita, moito podería adiantar a coñecencia do presente e do pasado da nosa Terra. Por elo, debemos dal-o noso parabén ao Sr. Párroco de Vilar d'Ortelle, de cuio estudo encol da *Emigración gallega* temos falado xa n-esta seizon.

REVISTAS

LA CRUZ DEL SUR, Montevideo, n.º 24.

TRAI: *Prosas* de Alberto Lasplacés, Álvaro Guillot Muñoz, Juan Mario Magallanes, César M. Arconada, José Mora Guarnido, Emilio Oribe, H. Reniers.—*Versos* de Gervasio Guillot Muñoz, Mario Esteban Crespi, Fernán Silva Valdés, Alfredo M. Ferreiro.—*Cartula* de Vlaminck.—*Grabados* de Renée Magariños, Norah Borges de Torre y Gino Severini.

GIL VICENTE, Guimarães,
1928, num. 3 e 4.

SUMARIO: *Antonio Sardinha, poeta do Amor cristão*, por Ruy Galvão de Carvalho.—*Manuel Bernardes Blanco*, por José Agostinho.—*Velharias vimaranenses*, por João Lopes de Faria.—*Guerra Junqueiro*, por Eugénio de Belono.—*De Fátima*, por Manuel Rodrigues Leal.—*Luz e Sombra*, por Claudio e Antonio Correa d'Oliveira Guimarães.—*O Anatema de Flandres*, por João de Ourique.—*Romagem dos seculos*, por Eduardo de Almeida.—*Dos livros e dos autores*.

Nums. 5 e 6.

SUMARIO: *Ecce sacerdos magnus*, por Redacção.—*Velharias vimaranenses*, por João Lopes de Faria.—*Luz e Sombra*.—*O Anatema de Flandres*.—*Romagem dos seculos*.—*Pensamentos, palavras e obras*.—*Dos livros e dos autores*.

Nums. 7 e 8.

SUMARIO: *Dr. Jackson de Figueiredo*, por Claudio e Antonio Correa d'Oliveira Guimarães.—*Cantar*, por Guillerme de Faria.—*A nossa homenagem*, por Manuel Alves d'Oliveira.—*O Anatema de Flandres*.—*Velharias vimaranenses*.—*A questão social e a inteligência*, por Eugénio de Belono.—*A Mata*, por Francisco de Queiroa.—*Pensamentos, palavras e obras*.—*Dos livros e dos autores*.

Nums. 9 e 10.

SUMARIO: *Aspectos e figuras da nova Itália*, por Guido Batteli.—*Poeta imorre-doiro*, por Antonio Cunha.—*Velharias vimaranenses*.—*A Mata*.—*S. Gonçalo*, por Alberto Vieira Braga.—*A questão social e a inteligência*.—*O Anatema de Flandres*.—*Pensamentos, palavras e obras*.—*Dos livros e dos autores*.

A NOSA TERRA, Outono, 1929.

SUMARIO: *Os inimigos da democracia*.—*Esquemas e lembranças*, Ramón Otero Pedrayo.—*Notas de viaxe*, Ben-Cho-Shey.—*Outro turismo necesario*.—*Feitos*, Millobre Pinto.—*Realidads*, T. de A.—*Unha doenza galega*.—*Duas Galizas*.—*Fora da Terra*, Victor Casas.—*Ollando pr'o agro*.—*Unha noticia inventada*.—*Ti e mais eu* (versos), Avelino Rodríguez Elías. N-iste número,

coma nos seguintes, meteu man a oito a censura, deixando os traballos mutilados, e ás veces ata sen senso doado de coller).

Novembro, 1929.

SUMARIO: *Antón Lousada Diéguez* (lembranza do noso querido irmán e compa-ñeiro desaparecido d'antre nós).—*Os irman-ciños*, Vicente Risco.—*Esquemas e lem-branças*, Ramón Otero Pedrayo.—*Victoria-no Taibo no Instituto Histórico do Minho*.—*Conto immoral*, Ben-Cho-Shey.—*O trunfo do motor*, Manuel Gullín.—*Arnica e vaselina*.—*Liñas de loito* (en lembranza d'Armindo Mariñas).—*A campaña «Pro-Biblioteca» n'Ourense*.—*O mes dos mortos*.—*Medra a líia* (versos), R. Carballo Calero.—*Falsas*, Victor Casas.—*Follas novas*.—*Lecturas*.—*Verbas de irmáns* (recolleita d'escritos adicados á morte do Lousada Diéguez).

Nadal, 1929.

SUMARIO: *Esquemas e lembranças*, Ramón Otero Pedrayo.—*Arnica e vaselina*.—*Cousas de familia*.—*O Purgatorio*, Victor Casas.—*Liberdade*, T. de A.—*O inferno no purgatorio* (versos), Avelino Rodríguez Elías.—*Problemas da cultura galega*, Manuel Gullín.—*Unha idea pr'o Seminario*.—*Alborada*.

EL OBRERO DE NAZARET, Ferrol.

ESTA revista, órgano do Circulo Católico d'Obreiros do Ferrol, agora no segundo ano da sua publicazón, insere, antre moitos traballos d'intrés relixoso, apoloxético, profesional e económico, de vulgarización científica, ou recreativos, un *Refranero Gallego*, recollido, ordeado e comentado, avaliado c'un erudito prólogo, e con comparanzas feitas con refrás casteláns, portugueses, etcétera, pol-o P. Gumersindo Placer López, Mercedario, do Convento de Poyo. É un dos bós traballos de folk-lore galego, que debemos agradecer ao seu ilustre autor, querido amigo noso. Non é que non houbera xa colei-zos de refrás galegos, que é materia na que se ten traballado algo na nosa Terra, mais esta do P. Placer ten o mérito dos paralelos, a indicazón de procedenza e a interpretazón do senso de cada refrán. A orde é alfabética e cecais fora millor sistemática por materias, mais isto é labor que ven despois.

BOLETIN DE LA REAL ACADEMIA
GALLEGA, Setembro, 1929.

SUMARIO: *El gran teólogo Fr. Tomás de Le-
mos (1550-1629)*, Juan Rodríguez Cabre-
ro. — *Una nueva ara romana*, Angel del Cas-
tillo. — *Monografía histórica acerca del pe-
riodismo lucense*, Eugenio Carré Aldao. —
Las excavaciones de Santa Eulalia de Bóveda,
Manuel Vázquez Seijas. — *Sección Ofi-
cial*. — *Colección de Documentos históricos*.

Octubre, 1929.

SUMARIO: *Notas arqueológicas: Una venta-
nita prerrománica*, Angel del Castillo. —
*Monografía histórica acerca del periodismo
lucense*, Eugenio Carré Aldao. — *Puentedeu-
me y su comarca (apuntes históricos)*, Anto-
nio Couceiro Freijomil. — *Sección Oficial*. —
Colección de documentos históricos.

Noviembre, 1929.

SUMARIO: *Un tesoro de monedas romanas
en Montexo*, Federico Maciñeira. — *Mo-
nografía histórica acerca del periodismo lu-
cense* Eugenio Carré Aldao. — *Puentedeu-
me y su comarca (apuntes históricos)*, Antonio
Couceiro Freijomil. — *Sección Oficial*. — *No-
ticias*. — *Colección de documentos históricos*.

GALICIA CLÍNICA, diciembre,
1929, Coruña.

SUMARIO: *Nuevos problemas biológicos*, Fé-
lix Herce. — *La cirugía en la tuberculosis
pulmonar*, Dr. A. Gutiérrez-Moyano. — *La*

*coloidogenia ante la hipersensibilidad as-
mática de origen adeno-hiliar*, Dr. J. Ramón
de Castro. — *Ausencia del nervio músculo-
cutáneo y suplencia por el nervio mediano*,
Prof. Dr. A. Jorge Etcheverri. — *Reacción de
Davis en el embarazo*, Dr. R. Goyanes Alva-
rez. — *Aparato digestivo, nutrición y secre-
ciones internas*, J. Iruegas. — *Neuro-psiquia-
tria*, Dr. Pérez Hervada. — *Dermatología*,
Doctor Sicilia. — *Libros escogidos*. — *Notas
sueltas*.

PORTVCALE, Julho-Agosto, 1929.

SUMARIO: *Subsidios para o estudo das con-
sequências da analogia em português*,
Rodrigo de Sá Nogueira. — *Inéditos e autó-
grafos*, Emanuel Ribeiro. — *As insculpturas
rupestres de Lenhelas (Caminha, Abto Mi-
nho)*, Abel Viana. — *Anotações de Martins
Sarmiento acerca da Ponte do Pôrto (sobre o
Cávado)*, Mario Cardoso. — *A igreja de San
João Batista (Tomar)*, Carlos Ribeiro. — *Vas-
co Fernandes o «Grao Vasco»*, Maximiano
Aragão. — *Varia: Francisco Luis Gomes*,
Antonio Colaço. — *Os valores vocais na defi-
nição e acção do Adagio*, Jaime de Magalhães
Lima. — *Augusto Santo*, Emanuel Ribe-
ro. — *La literatura yugoeslava de hoy*, R.
Kaltafien. — *Parada agrícola do Minho*, Con-
de d'Aurora. — *Diccionarios novos*, Pedro
Vitorino. — *In memoriam Wenceslau de Mo-
rais*, Claudio Basto. — *Bibliografía*, Kol
d'Alvarenga, P. V. e C. B. — *Novidades*. —
Leilões de libros. — *Res et Verba*.

Imp. NÓS - Linares Rivas, 50 - A CRUÑA

F. ROMAN E SACO

DROGUERIA e FARMACIA

Pereira, 19 — OURENSE — Teléfono 28

A hixiene dos nenos

é a garantía da súa saúde física e moral o día de mañá.

No diario aseo dos nenos emplee o "Jabón Sales de la Toja", único que ás súas altas calidades meiciñás xunta toda a finura e perfume d'un xabón de tocador.

Contribúe ó perfecto desenvolvemento das criaturas e evita o perigo da escrófula e o raquitismo.

**JABÓN
LA TOJA**
ÚNICO EN EL MUNDO

O Xabrón da Toxa
é o mellor.
Honra á Galicia no
mundo enteiro

P A R D O

ÓPTICO CENTÍFICO

Preguntoiro, 32

San Andrés 50

SANTIAGO

A CRUÑA,

CASA EISCRUSIVAMENTE ADICADA A ÓPTICA CENTÍFICA

FOTOGRAFABADO

Si quer qu-os seus fotografabados sexan o mais perfecto posibres, convenlle envialos aos

Talleres de fotografabado ESPASA-CALPE S. A.

Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

Drogueria e Farmacia

LUIS FÁBREGA

Progreso, esquina a Luis Espada,

OURENSE

MERQUE VOSTEDE

Plumeiros **RAFIUM**

De mais dura qu'os de pruma e limpan
millor. Véndese en todol-os estableci-
mentos do ramo

Andrés Perille - OURENSE

BODEGAS GALLEGAS, PEARES E OURENSE

Vinhos finos de mesa: Tinto TRES RÍOS. Blanco BRILLANTE

LOS GALLEGOS blanco e tinto

Macia e Valeiras, Apartado 18-Ourense

Sanatorio Quirúrgico de San Lorenzo

SANTIAGO DE GALICIA

DE LOS PROFESORES

D. Fernando Alsina y D. Antonio M. de la Riva

CIRUJANO

GINECÓLOGO

Establecemento dotado de todol-os elementos que exixen
a terapéutica e a hixiene modernas, situado nas aforas
da poboazón, moi cerca do paseo da Ferradura

Teléfono número 195

Pra detalles, calquera dos Directores ou o Médico interno